

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

«Одеські катакомби як унікальний плацдарм для розвитку
спелеотуризму (серія журналістських матеріалів)»

«Catacombs of Odesa as a unique bridgehead for the development of
speleotourism (a series of journalistic materials)»

Виконала: здобувачка заочної форми навчання
спеціальності 061 журналістика

Освітня програма «Журналістика»

Бугридзе Натія Зурабівна

Керівник канд. політ. наук, доц. Задорожня А.Г. ___

Рецензент канд. істор. наук, доц. Сидун І.В.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри

№ ___ від ____.____. 20__ р.

Завідувач(ка) кафедри

_____
(підпис)

_____
(прізвище, ім'я)

Захищено на засіданні ЕК № _____
протокол № __ від ____.____.20__ р.

Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою/шкалою ECTS/ бали)

Голова ЕК

_____
(підпис)

_____
(прізвище, ім'я)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА.....	6
1. Одеське підземелля як об'єкт спелеотуризму	6
2. Одеські катакомби: рівень репрезентації у ЗМІ.....	8
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	14
ВИСНОВКИ.....	16
БІБЛІОГРАФІЯ.....	18

ВСТУП

Спуск до надр землі (різні види печер та катакомби) є одним із видів екстремального відпочинку, що найбільш динамічно розвивається у сучасному світі. У цій роботі основний акцент буде зроблено саме на Одеських катакомбах як унікальному плацдармі для розвитку спелеотуризму.

Спочатку катакомбами називали підземні галереї під церквою Св. Себастьяна у Римі. Колись вони використовувалися для релігійних обрядів та поховання померлих. Пізніше ці лабіринти допомагали партизанам під час воєн. У наші дні поняття стало ширшим: це слово означає будь-які приміщення під землею, лабіринти, підземні ходи. В Україні катакомбами також називається мережа покинутих печер та тунелів, які утворилися на місці колишніх каменоломень. Найбільш відомі знаходяться на узбережжі Чорного моря: Аджимушкайські каменоломні, Одеські та Миколаївські катакомби [12, с. 127- 139].

Одеса має величезні ресурси для розвитку спелеотуризму. Ці надри землі входять до списку найвідоміших та найпопулярніших катакомб світу. Існують спеціальні клуби й організації, які проводять лекційні та практичні заняття зі спелеотуризму, однак, на жаль, їх кількість в Одесі надто мала. Ці організації розробляють спеціальні програми з вивчення печер, прокладання нових маршрутів. Члени клубів співпрацюють з екологічними, природоохоронними та культурними організаціями, вживають заходів щодо розвитку та удосконалення українського спелеотуризму та Одеси зокрема. У цьому полягає **актуальність** вибраної теми.

Мета роботи: визначити стан розвитку спелеотуризму в одеських катакомбах через вивчення сторонніх та створення власних журналістських матеріалів.

Досягнення поставленої мети потребувало реалізації таких **завдань**:

- проаналізувати рівень репрезентації теми одеського спелеотуризму та Одеських катакомб в ЗМІ зокрема, зробити моніторинг;
- окреслити пріоритетні тези, які варто актуалізувати в межах дипломного проєкту, та обрати оптимальні жанрові форми, яких не вистачає в національних і регіональних ЗМІ з цієї теми;
- віднайти джерела, поспілкуватися з експертами та систематизувати отриману інформації для розкриття теми «Одеські катакомби як унікальний плацдарм для розвитку спелеотуризму»;
- створити власні журналістські матеріали.

Об'єктом дипломної роботи є спелеоресурси Одеси, а саме Одеські катакомби, які виступають в ролі перспективної туристичної локації.

Предметом

– Репрезентація розвитку спелеотуризму через створення творчого проєкту, а саме авторських журналістських матеріалів, зверстаних у спецвипуск газети.

У результаті дослідження використані джерела ЗМІ, література, дані мережі Інтернет і статистичних збірок.

Методи дослідження. У процесі роботи було використано метод аналізу та синтезу (під час теоретичного аналізу наукової та методичної літератури за темою дослідження, у процесі опрацювання джерел для написання аналітичної статті та в межах огляду ЗМІ). Також застосовувався метод інтерв'ю (безпосередньо під час спілкування з героями матеріалів).

Обґрунтування структури роботи. Дипломна робота складається зі вступу, теоретичної частини, пояснювальної записки, висновків та додатків. Вступ розкриває актуальність, визначає ступінь наукової розробки теми, об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, розкриває теоретичну та практичну значущість роботи. У першому розділі теоретичної частини

розглядаються Одеські катакомби як об'єкт спелеотуризму. Другий розділ присвячений моніторингу ЗМІ та рівню репрезентації цієї теми у сучасних виданнях. У висновку підбиваються підсумки дослідження, формуються остаточні висновки з цієї теми. Додатки включають журналістські матеріали, щорозкривають головну тему дипломної роботи. Обсяг роботи – 19 сторінок.

ВИСНОВКИ

У цій дипломній роботі було розглянуто потенціал одеських катакомб в якості плацдарму для розвитку спелеотуризму. Ми проаналізували особливості цього об'єкта, історію його створення та використання, а також можливості для організації туристичних маршрутів і проведення екскурсій.

Перед початком роботи були поставлені наступні цілі: проаналізувати рівень репрезентації теми одеського спелеотуризму в ЗМІ, зробити моніторинг; окреслити пріоритетні тези, які варто актуалізувати в межах дипломного проєкту, та обрати оптимальні жанрові форми, яких не вистачає в національних і регіональних ЗМІ за темою; віднайти джерела, поспілкуватися з експертами та систематизувати отриману інформації для розкриття теми «Одеські катакомби як унікальний плацдарм для розвитку спелеотуризму»; створити власні журналістські матеріали.

Внаслідок дослідження було встановлено, що одеські катакомби мають величезний потенціал для розвитку печерного туризму. Підземні лабіринти унікальні й є величезною системою підземних тунелів і приміщень, розташованих на значній території. Це дозволяє організовувати численні маршрути, які будуть цікаві як для досвідчених спелеологів, так і для туристів-початківців.

Однією з основних переваг одеських катакомб є їхня багата історія. Тут проводилися таємні зустрічі, зберігалися важливі документи, а також були приховані люди під час конфліктів та воєн [15, 144 с.]. Саме завдяки історії одеські катакомби стають цікавими для туристів, які хочуть познайомитися з їхньою унікальною атмосферою та дізнатися більше про минуле цього місця.

Для розвитку спелеотуризму в одеських катакомбах необхідно створити інфраструктуру, яка забезпечуватиме безпеку та комфорт туристів. Зокрема необхідно провести роботи з облаштування маршрутів, оснастити їх необхідним обладнанням, а також забезпечити кваліфікованих гідів та

інструкторів [17, с. 152-156].

У результаті дослідження був проведений моніторинг ЗМІ періодом з 2008 по 2022 рік. Ми розглянули вісім різних українських видань і побачили динаміку змін публікацій на новинних сайтах, відокремили основні жанри, провідні тематики матеріалів й їхню відповідність журналістським стандартам. Не всюди матеріали відповідають стандарту балансу думок і достовірності, але загалом вони написані грамотно та дають відповіді на основні питання, які можуть виникнути у читача. Майже у кожній публікації зазначається проблема, підкріплена причинами, наслідками, результатами досліджень, коментарями (експертів, пересічних громадян) і прогнозами. На основі моніторингу ЗМІ були обрані теми та жанри для написання власних журналістських матеріалів, яких не вистачає у сучасному медіапросторі. Серед них представлені: аналітичні інтерв'ю та проблемні статті.

З метою написання власних журналістських продуктів була вивчена спеціалізована література, національні та регіональні ЗМІ за темою, взяті коментарі у звичайних людей та експертів і проведені інтерв'ю. У результаті роботи ми створили наступні матеріали:

- «Як змінився спелеотуризм в Одесі за останні роки»;
- «Одеські катакомби: загрози та масштаби проблеми»;
- «Про історію та особливості екскурсій підземеллями портового міста»;
- «Як орієнтуватися у каменоломнях: поради досвідченого підземника».

Отже, можна сказати, що одеські катакомби є унікальним об'єктом для розвитку спелеотуризму. Вони мають величезний потенціал і можуть стати однією з головних туристичних пам'яток міста Одеси. Однак для цього необхідно провести серйозну роботу щодо розвитку інфраструктури, забезпечення особливих заходів безпеки та підкріплення цього всього інформаційною базою уЗМІ.

БІБЛІОГРАФІЯ

Досліджувані матеріали

1. Архітектура, море, катакомби і мурали: що варто побачити в Одесі. *Суспільне*. 9 жовтня 2022. URL: <https://suspilne.media/288640-arhitektura-more-katakombi-i-murali-so-varto-pobaciti-v-odesi/> (дата звернення: 26.03.2023).
2. Безпека на глибині 18 метрів: під час війни люди облаштовують для себеукриття в одеських катакомбах. *Суспільне*. 24 червня 2022. URL: <https://suspilne.media/253697-bezpeka-na-glibini-18-metriv-pid-cas-vijni-ludi-oblastovuut-dla-sebe-ukritta-v-odeskih-katakombah-foto-video/> (дата звернення: 26.03.2023).
3. Велосипедом через лабіринти підземелля: на Одещині відбулися незвичайні змагання. *ТСН*. 27 вересня 2021. URL: <https://tsn.ua/ru/exclusive/velosipedom-cherez-labirinty-podzemelya-v-odesskoj-oblasti-sostoyalis-neobychnye-sorevnovaniya-1875397.html> (дата звернення: 29.03.2023).
4. Одеські катакомби внесено до переліку нерухомих пам'яток України. *Думська*. 27 грудня 2016. URL: <https://dumskaya.net/news/odesskie-katakomby-vneseny-v-perechen-obektov-ne-066767/> (дата звернення: 29.03.2023).
5. Одеські катакомби: які легенди та історії заховані у багатокілометрових тунелях. *Новини LIVE*. 16 грудня 2022. URL: <https://odesa.novyny.live/ru/odesskie-katakomby-kakie-legendy-i-istorii-spriatany-v-mnogokilometrovykh-tonneliakh-68276.html> (дата звернення: 25.03.2023).
6. Панцир мега-черепахи та 80-річна пляшечка йоду: одеські катакомби й далі вражають знахідками (фото). 12 лютого 2022. *Одеське Життя*. URL: <https://odessa-life.od.ua/uk/article-uk/pantsyr-meha-cherepakhy-ta-80-richna-bulbashka-iodu-odeski-katakomby-prodovzhuiut-vrazhaty-znakhidkamy-foto> (дата звернення: 26.03.2023).

7. Печерні будинки. Що ховають у каменоломнях нащадки справжніх творців Одеси. *Українська правда*. 19 лютого 2019. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2021/02/19/7283894/> (дата звернення: 25.03.2023).

8. Підземні пошуки: під час тренувань в Одеських катакомбах рятувальники та спелеологи виявили артефакт з позаминулого століття. *ТСН*. 4 вересня 2021. URL: <https://tsn.ua/exclusive/pidzemni-poshuki-pid-chas-trenuvan-v-odeskih-katakombah-ryatuvalniki-ta-speleologi-viyavili-artefakt-z-pozaminulogo-stolittya-1860268.html> (дата звернення: 26.03.2023).

9. Сліди в катакомбах. *Дзеркало тижня*. 28 березня 2008. URL: https://zn.ua/ECOLOGY/sledy_v_katakombah.html (дата звернення: 29.03.2023).

10. У катакомбах Одеси стався обвал, постраждав спелеолог. *Кореспондент.net*. 6 березня 2019. URL: <https://ua.korrespondent.net/city/odessa/4072553-u-katakombakh-odesy-stavsia-obval-postrazhdav-speleoloh> (дата звернення: 29.03.2023).

11. Феномен одеських катакомб. *Українська правда – Життя*. 23 жовтня 2008. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2008/10/23/9440/> (дата звернення: 29.03.2023).

Наукова та навчально-методична література

12. Колесник В. Одеська фортеця та її підземелля: Одеський історичний вісник. Одеса: 2007. С. 127-139.

13. Кучерук Ю. Катакомби Одеси: історія створення, розвитку та використання: матеріали науково-практичної конференції «Туризм в Україні: історія, сучасність та перспективи розвитку». Одеса: Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, 2015. С. 58-62.

14. Макаров А. Спелеотуризм у катакомбах Одеси. Одеса: Туризм та

відпочинок, 2012. № 1. С. 40-43.

15. Степаненко Ю. Таємниці підземної Одеси. Одеса: Видавництво «Астропринт», 2010. 144 с.

16. Яценко О. Катакомби Одеси: історія та сучасність. Львів: історія та культура, 2018. № 2 (24). С. 146-151.

17. Яценко О. Розвиток спелеотуризму в катакомбах Одеси. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2019. С. 152-156.

18. Яценко О. Одеська катакомбна система як об'єкт спелеотуризму. Львів: Туризм: проблеми та перспективи розвитку, 2016. № 2. С. 24-28.